

DE LICHENEN VAN DE EXCURSIE NAAR AYWAILLE, 1977

door Han van Dobben en Harrie Sipman

Overzicht van de gemaakte excursies:

30 april

Deelnemers: N. Ernste, J. Kruger en echtgenoot, H. van Dobben, P. van de Knaap, E. Nieuwenhuysen, P. Bremer, J. Margot. Later ook M. en D. Brand, A. Aptroot
De volgende terreinen werden bezocht:

- Comblain-au-Pont, aan de weg naar Aywaille, c 1 km buiten Comblain; alt. ca 80 m; steile N-geëxponeerde kalksteenhelling, gedeeltelijk bebost, gedeeltelijk met kale rotsen en grotjes en beekjes. De vochtige, ± beschaduwde kalkrotsen herbergen een geheel eigen lichengebrosing, sterk verschillend van wat men gewoonlijk vindt en ook al op muurtjes e.d. aan te treffen is. Aan lichenen stond er o.a. *Gyalecta jenensis* en *Solorina saccata* (0).

- Comblain-au-Pont, ZO-geëxponeerde helling in het dorp, tegenover het station; alt. ca 120 m; kalkrotsen en kalkgrasland. Fraai uitzicht op rotsformaties aan de overkant van het dal. Tijdens de lunch kwamen Maarten c.s. aanrijden en zagen ons op de helling zitten. De kalkrotsen vertoonden een verscheidenheid aan kalklichenen, o.a. *Caloplaca*'s, *Verrucaria*'s, *Lecanora*'s, *Collema*'s, ook *Squamaria crassa*, *Dermatocarpon hepaticum*, *Cladonia pyxidata*, zelfs *Lecidea decipiens* werd na veel zoeken gevonden. Aan kalkmossen waren er *Pottia*'s, *Grimmia*'s, *Tortella*'s e.d. (1).

- Heyd, enkele km W van ons logeeradres Le Grand Bru; alt. ca 300 m; bosrand Z van het dorp, met conglomeraatrotsen, langs de weg. Op de min of meer beschaduwde rotsen veel *Parmelia*'s en de bijzonderheden *Sphaerophorus globosus* en *Alectoria bicolor* (zeldzaam voor België). De hoogste stukken van de rotsen herbergden diverse korstvormige soorten als *Rhizocarpon*, *Acarospora*,

lecidia (2).

- Fanzel, enkele km ZW van le Grand Pru, in het dal van de Aisne; alt. ca 250 m. Eerst een aerie eeren lange de weg afgespeurd die vol zaten met *Parmelia*'s, *Ramalina*'s en andere epiphytische lichenen (3). Toen een dalletje in ten N van Fanzel, waar in een houtwalleetje enkele kromme heuken stonden met *Graphis scripta*, *Arthonia radiata* (4).

1 mei

Deelnemers: N. Ernste, J. Kruger, H. van Dohhen, P. van de Knaap, E. Nieuwenhuysen, J. Margot, M. en D. Brand.

Grote tocht naar Malmédy en Vielsalm. Doordat vrij grote stukken per auto afgelegd moesten worden, hinderde de regen niet zo. Deze verminderde trouwens aan het eind van de morgen, en na de lunch in een gezellig kroegje waar Jean Margot als tolk fungeerde, bleef het helemaal droog.

De volgende plaatsen werden bezocht:

- Vlak voor Stavelot, komende van Trois Ponts; alt. ca 270 m. Daar gesnuffeld op de zeer dikke iepen langs de weg, met een grote verscheidenheid aan epiphyten. Soorten als *Caloplaca cerina* en *Physconia pulverulenta*, die in Nederland vrijwel verdwenen zijn, groeiden hier nog steeds (5).

- Daarna doorgereden naar Malmédy, waar enkele km ten ZW van de plaats langs de Warche een tweetal rotsrichels uit de helling steken van kwartsiet, de Rochers de Falize. Dit is voor Nederlandse lichenologen een paradijselijk oord, met hele rotsplaten vol *Umbilicaria*'s, allerlei *Parmelia*'s, en korstvormige soorten in aantallen om van te duizelen. Je waant je er in de Alpen. De *Umbilicaria* die hier zo massaal groeit, is geen gewone soort, maar de vrij zeldzame *U. grisea* (6).

- Na de lunch ging het naar de laatste plek van deze dag, de bekende leistengroeve van Cahay bij Vielsalm; alt. ca 400 m. Dit is al sinds jaren een pelgrimsoord

voor cryptogamologen, met bijzondere varens als *Asplenium septentrionale*, *Cryptogramma crispa*, zeldzame mossen als *Mielichhoferia*, *Buxbaumia*, en ook allerlei lichenen op de leisteenbrokken van de uitgestrekte afvalhopen. Helaas is door enigszins duistere oorzaak het gebied in de droge zomer van 1976 afgebrand, waarbij alle plekken met dikke moslagen of heide weggebrand zijn en het geheel een zwartgeblakerde puinhoop lijkt. De licheenrijke plekken waar weinig brandbaar strooisel lag, zijn echter aan het vuur ontsnapt, en bieden nog een keur aan soorten, waarbij vooral de vele *Stereocaulon dactylophyllum* opvalt. Vermeldenswaard is ook het talrijke optreden van *Placopsis lambii* (teste Maarten Brand), 'n nog niet gepubliceerde nieuwe licheensoort in West Europa, die hier zelfs apotheciën heeft. (7).

Tegen vier uur verlisten de meeste deelnemers de excursie om weer terug te gaan naar Nederland.

Verklaring bij de tabel:
vindplaatsen:

0-7: zie bovenstaande tekst

8: Baraque Fraiture, aan de weg Grand Menil - Mormont; beukenbos met enkele eiken op N-helling, alt. ca 350 m.

9: Bomal, Juzaine; oude kalksteengroeve; alt. ca 150 m.

10: Juzaine, kalksteenrotsen, expositie Z, alt. ca 200 m.

11: Aywaille, bos aan voet van Z-helling, alt. ca 125 m; en ruïne van kasteel, alt. ca 200 m.

Fa: op *Fagus*

Qu: op *Quercus*

Fr: op *Fraxinus*

Qur: op *Quercus rubra*

Ul: op *Ulmus*

— (onderstreept): verzameld en gecontroleerd door Maarten Brand, H. Sipman (materiaal in hun eigen herbarium) en Han van Dobben (materiaal in het herbarium van het RIN)

f: fertiel

s: steriel

u: waarneming door studenten van de R.U. Utrecht in 1975-1978 (materiaal ten dele in herbarium (U)).

Soortenlijst van lichenen van Aywaille 1977

<i>Acarospora fuscata</i>	<u>2</u> 6
<i>Alectoria bicolor</i>	<u>2</u>
<i>Arthonia radiata</i>	<u>4</u> Carpinus
<i>Aspicillia</i> cf. <i>caesiocinerea</i>	<u>2</u>
<i>calcareae</i>	9 10
<i>contorta</i>	9 10
<i>hoffmannii</i>	<u>10</u>
<i>radiosa</i>	<u>1</u> 10
<i>Bacidia intermedia</i>	<u>11</u> Ul
<i>Baeomyces placophyllus</i>	<u>7</u> u
<i>rufus</i>	2
<i>Buellia sethalea</i>	<u>6</u>
<i>alboatra</i>	<u>10</u>
<i>punctata</i>	<u>3</u> Fr 5Ul 6u
<i>spuria</i>	<u>6</u>
<i>Caloplaca aurantia</i>	<u>1</u> 10
<i>cerina</i>	0 5Ul
<i>cirrochroa</i>	<u>1</u>
<i>heppiana</i>	<u>1</u> 10
<i>murorum</i>	<u>1</u>
<i>teicholyta</i>	<u>11</u> f
<i>tetrasticha</i>	<u>1</u>
<i>variabilis</i>	<u>1</u> 9
<i>Candelariella aurella</i>	<u>9</u> 10
<i>reflexa</i>	3Fr <u>5</u> Ul
<i>vitellina</i>	2 5Ul
<i>Catillaria lenticularis</i>	<u>1</u>
cf. <i>lightfootii</i>	<u>8</u> Qu
<i>micrococca</i>	<u>6</u> u
sp.	<u>10</u>
<i>Cladonia caespiticia</i>	<u>6</u> u
<i>coccifera</i>	
var. <i>pleurota</i>	2
<i>coniocraea</i>	7u
<i>conistea</i>	<u>4</u>
<i>digitata</i>	<u>2</u> 8Qu
<i>floerkeana</i>	2 6u 7

Cladonia furcata	6u
gracilis	2
impexa	2
macilenta	2
parasitica	8Qu
polydactyla	<u>2</u> 8Qu
pyxidata	1 <u>7</u> u
squamosa	2 6u <u>8</u>
verticillata	2
Collema auriculatum	<u>10</u>
tenax	9
Cornicularia aculeata	7u
muricata	2
Dermatocarpon fluviatile	<u>3</u>
miniatum	<u>11</u>
Diploschistes bryophilus	<u>1</u>
scruposus	<u>2</u> 6 <u>7</u>
Evernia prunastri	3 5U1 8
Graphis scripta	4Corylus
Gyalecta jenensis	0
Hypogymnia physodes	<u>2</u> 8
tubulosa	<u>7</u>
Ionaspis prevostii	<u>1</u>
Lasallia pustulata	2 6u
Lecanora albescens	<u>1</u> 10
badia	<u>2</u> 6 <u>7</u>
campestris	6u
carpinea	3Fr 4Corylus
chlarona	5Qur
chlarotera	<u>3</u> Fr 5U1
conizaeoides	5Qur, Ulu 6
crenulata	<u>1</u> 10
dispersa	<u>1</u> 3Fr
epanora	<u>7</u>
expallens	<u>3</u> Fr 5U1u
flotowiana	<u>1</u> 9 10
handelii	<u>7</u>
hageni	<u>3</u> Fr <u>5</u> U1
intricata	<u>7</u>
intumescens	<u>8</u> Fr

<i>Lecanora muralis</i>	9
<i>polytropa</i>	7
<i>pruinosa</i>	<u>1</u> 10
<i>radiosa</i>	<u>1</u>
<i>saligna</i>	<u>3</u>
<i>soralifera</i>	<u>7</u>
<i>subaurea</i>	7
<i>swartzii</i>	<u>6</u>
<i>varia</i>	<u>5</u> Qur
<i>Lecidea crustulata</i>	<u>2</u>
<i>cyathoides</i>	<u>2</u> 6
<i>decipiens</i>	<u>1</u>
<i>deustata</i>	<u>6</u>
<i>fuscoatra</i>	<u>2</u> 6u 7
<i>granulosa</i>	7 8
<i>lithophila</i>	7
<i>lucida</i>	<u>2</u>
<i>lurida</i>	1 10
<i>macrocarpa</i>	<u>2</u> 7
<i>orosthea</i>	<u>6</u>
<i>scalaris</i>	<u>6</u>
<i>soredizodes</i>	7
<i>tenebrosa</i>	<u>6</u> 7
<i>tumida</i>	<u>2</u> 7u
<i>uliginosa</i>	<u>2</u>
<i>Lecidella elaeochroma</i>	3Fr 4Corylus 5U1
<i>Lepraria incana</i>	5U1u 6 8 9
<i>chlorina</i>	6u 7
<i>neglecta</i>	<u>2</u>
<i>sp.</i>	<u>6</u>
<i>Leproplaca chrysodeta</i>	<u>1</u>
<i>xantholyta</i>	<u>10</u>
<i>Leptogium lichenoides</i>	<u>10</u>
<i>plicatile</i>	<u>10</u>
<i>Ochrolechia androgyna</i>	<u>2</u> 8Qu
<i>var. saxorum</i>	7
<i>turneri</i>	<u>8</u> Qu
<i>yasudae</i>	<u>8</u> Qu
<i>Opograpta atra</i>	<u>4</u> Corylus

Opegrapha calcarea	<u>1</u>
Parmelia acetabulum	<u>3</u> Fr 5f
caperata	<u>3</u> Fr 5Ulu 8
conspersa	2 6u
discordans	6
exasperatula	5
glabratula	
ssp. fuliginosa	2 6
incurva	<u>7</u>
isidiotyla	<u>7</u>
omphalodes	<u>6</u>
prolixa	<u>2</u> <u>6</u>
revoluta	8QU
tiliacea	3Fr <u>5</u> U1
saxatilis	2 6u 8
subrudecta	5U1
sulcata	<u>3</u> fFr 5Ulu
verruculifera	<u>6</u> <u>7</u>
Parmeliopsis ambigua	8
Peltigera polydactyla	6u
Pertusaria albescens	<u>3</u> <u>5</u> U1
amara	<u>3</u> Fr 8QUfa
corallina	<u>6</u> <u>7</u>
dealbata	<u>2</u>
lactea	<u>6</u> u <u>7</u>
pertusa	<u>8</u> Fa
pseudocorallina	<u>7</u>
Phlyctis argena	<u>3</u> Fr
Physcia adscendens	3Fr 5U1
aipolia	<u>5</u>
orbicularis	<u>3</u> fFr <u>5</u> fU1
Physconia enteroxantha	<u>3</u> Fr <u>5</u> U1
grisea	<u>5</u> U1
pulverulenta	<u>3</u> Fr <u>5</u> U1
Placopsis lambii	<u>7</u>
Placynthium nigrum	<u>1</u> 9 10
Platismatia glauca	<u>2</u> 3Fr 8
Porina chlorotica	4Corylus <u>6</u> s
Protoblastenia immersa	<u>1</u>
metzleri	<u>1</u> 10

Protoblastenia rupestris	1 9 10
Pseudevernia furfuracea	7u
Ramalina farinacea	<u>3</u> 5U1
fraxinea	<u>5</u> U1
Rhizocarpon disporum	<u>6</u>
geminatum	<u>6</u>
geographicum	<u>6</u> <u>7</u>
lecanorinum	<u>2</u> <u>6</u> <u>7</u>
obscuratum	<u>2</u> <u>7</u>
oederi	<u>7</u>
Solenopsora candicans	<u>1</u> <u>10</u>
Solorina saccata	<u>0</u>
Sphaerophorus globosus	<u>2</u>
Stereocaulon dactylophyllum	<u>7</u>
nanodes	<u>7</u>
vesuvianum	<u>7</u>
Squamaria crassa	<u>1</u>
Synalissa symphorea	<u>1</u> <u>10</u>
Thelidium sp.	<u>1</u>
Toninia cf. tumidula	<u>10</u>
Trapelia involuta	<u>2</u>
obtegens	7
Umbilicaria grisea	<u>6</u>
hirsuta	<u>7</u>
polyphylla	<u>6</u> <u>7</u>
Verrucaria aquatilis	<u>3</u>
hochstetteri	<u>1</u>
hydreia	<u>3</u>
muralis	<u>9</u> 10
nigrescens	<u>0</u> <u>1</u> <u>9</u> 10
sphinctrina	<u>1</u> <u>9</u> <u>10</u>
viridula	<u>9</u>
Xanthoria candelaria	5
elegans	9 op brugmuur
parietina	3Fr 5